

Utredning av donationsvilja

Då en person avlider på ett sådant sätt att organdonation är möjlig är det hälso- och sjukvårdens skyldighet att utreda den avlidnes inställning till donation. För organdonation barn, se även kap 13. Utredning av donationsvilja utgår från **Lag (1995:831) om Transplantation m.m.** Se även [Socialstyrelsens vägledning](#).

Donationsregistret

I samband med utredning av donationsviljan kontaktas transplantationskoordinatören för sökning i Socialstyrelsens Donationsregister:

1. efter det att det fastställts att personen avlidit, vilket ska vara dokumenterat i patientjournalen, eller
2. efter det att ställningstagande gjorts om att inte inleda eller fortsätta livsuppehållande behandling (brytpunktsbeslut), vilket ska vara dokumenterat i patientjournalen. **Detta ställningstagande ska vara gjort av en legitimerad läkare i samråd med en annan legitimerad läkare.** [Förordning \(2018:307\) om donationsregister hos Socialstyrelsen](#)

Dokumentation

Utredning av donationsvilja och beslut **om donation är möjlig eller inte** ska dokumenteras i patientjournalen och om positiv donationsvilja även på formulär "Journalhandling för donationsingrepp på avliden donator – DBD/DCD", kap 10

Känd vilja

Varje människa har rätt att själv bestämma om han eller hon vill donera organ och vävnader. Det är den avlidnes inställning till donation som alltid bestämmer om ingreppet får utföras eller inte. Det är viktigt att de ställningstaganden som den avlidne har gjort under sin livstid respekteras efter döden och anhöriga har ingen laglig rätt att ändra på den avlidnes beslut. **Det är alltid den sista viljeyttringen som gäller oavsett hur den har uttryckts.**

Det finns olika sätt att uttrycka sin vilja/inställning till donation:

- Registrera i Donationsregistret
- Muntligt till närstående
- Skriftligt/digitalt, till exempel donationskort eller applikationer i smartphones

Villkor för medgivandet

Det finns möjlighet att välja donation enbart för transplantation alternativt donation för transplantation och annat medicinskt ändamål, se kap 11. Den enskilde individen kan även ha villkorat sitt medgivande genom att undanta vissa organ eller vävnader.

Tolkad vilja

Om donationsviljan inte är känd kan närstående tolka att donationsingreppet skulle vara i överensstämmelse med den avlidnes inställning – dvs. tolkad som positiv till donation.

Närstående kan även tolka att ett donationsingrepp skulle strida mot den avlidnes inställning – dvs. tolkad som negativ till donation.

Okänd vilja

Om det förblir oklart angående den möjliga donatorns inställning till donation informeras närstående om att organdonation ändå kan bli möjligt såvida det inte finns anledning att anta att ingreppet skulle strida mot den enskildes inställning. [Lag 1995:831 om Transplantation m.m.](#)

Vid okänd vilja informeras närstående om rätten att förbjuda donationsingreppet s.k. **vetorätt**.

Villkor för medgivandet

Vid okänd vilja har närstående möjlighet att motsätta sig donation av vissa organ, vävnader och/eller annat medicinskt ändamål, se kap 11 angående **annat medicinskt ändamål**.

Betänketid

Vid okänd vilja har de närstående rätt till "skälig" betänketid dvs. tid att samråda och förstå situationen samt vad donation innebär. Hur lång tid detta är får avgöras från fall till fall.

Enligt [Lag \(1987:269\) om kriterier för bestämmande av människans död](#) ska ingreppet starta inom 24 timmar från det att personen är dödförklarad om inte synnerliga skäl föreligger.

Närstående

Med begreppet närstående avses i första hand familjen eller andra nära anhöriga. Vanligtvis finns det uppgifter i patientens journal om vilka personer som ingår i kretsen av närstående. Läs om "Närståendebegreppet" i [Socialstyrelsens vägledning](#).

[Lag \(1995:831\) om transplantation m.m.](#) anger "att om det finns personer som stått den avlidne nära måste dessa underrättas om det tilltänka donationsingreppet". Enligt lagen räcker det att någon som stått den avlidne nära informeras. Om det inte är möjligt att nå närstående inom den tid som står till buds får donationsingreppet inte utföras.

Om de närstående är oense

Om donationsviljan inte är känd och de närstående är oense om patientens donationsvilja får donationsingreppet inte genomföras. De närstående har själva ansvaret för hur samrådet och diskussionen sker men läkare och sjuksköterska bör finnas med som stöd i dessa diskussioner. Läkaren har dock ingen skyldighet att aktivt tillfråga varje tänkbar närstående.

Om närstående saknas

Enligt [Socialstyrelsens vägledning](#) finns det inga hinder för donation enligt [Lag \(1995:831\) om transplantation m.m.](#) om det är fullständigt utrett att det saknas närstående och patientens donationsvilja är okänd. Sjukvården får i dessa fall anta att donationsviljan är positiv. Hur eftersökningen av närstående har gjorts ska dokumenteras i journaltext.

Utländska medborgare

För utländsk medborgare gäller samma regler som för en svensk medborgare. En del länder har register som motsvarar vårt donationsregister och transplantationskoordinatören kan vara behjälplig för sökning i dessa register.

När organdonation inte är aktuellt

Om det efter utredning av donationsvilja inte är aktuellt med organdonation skall all intensivvårdsbehandling avslutas enligt [SOSFS 2005:10](#). Dokumentera i patientjournalen varför organdonation inte är aktuellt.